

**LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖS KANCELIARIJOS
EKONOMIKOS POLITIKOS GRUPĖ**

PAŽYMA

**DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS ŽELDYNŲ ĮSTATYMO NR. X-1241 PAKEITIMO
ĮSTATYMO PROJEKTO, LIETUVOS RESPUBLIKOS APLINKOS APSAUGOS
ĮSTATYMO NR. I-2226 6 STRAIPSNIO PAKEITIMO ĮSTATYMO PROJEKTO
(TAP NR. 19-833(2); TAIS NR. 19-6418(2))**

2019-11-29 Nr. NV-3341

Vilnius

1. Projekto rengėja – Aplinkos ministerija (toliau – AM).

2. Projekto tikslas – nustatyti aiškesnį želdynų ir želdinių (toliau – želdynų) apsaugos, priežiūros ir tvarkymo teisinį reguliavimą, išplėsti visuomenės galimybes dalyvauti priimant sprendimus dėl želdynų kūrimo bei būti informuotai apie numatomus želdynų priežiūros ir tvarkymo darbus, įtvirtinti profesinės kvalifikacijos reikalavimus želdynų projektavimo bei priežiūros ir tvarkymo darbus atliekantiems asmenims bei suderinti Želdynų įstatymo (toliau – ŽĮ) nuostatas su miškų ir žemės naudojimą, teritorijų planavimą ir statybos santykius reguliuojančiais įstatymais.

3. Dabartinė situacija - šiuo metu galiojantis reguliavimas nebeatitinka visuomenės poreikių, nėra aiškus, trūksta suderinamumo su kitais teisės aktais:

- Pastaruoju metu dėl užstatymo tankinimo pastebimas želdynų plotų mažėjimas. Šiuo metu želdynu laikomas ne mažesnis kaip 0,05 ha želdinių plotas. Siekiant užkirsti kelią nedidelių želdynų naikinimui, siūloma šį plotą mažinti iki 0,01 ha.
- Šiuo metu visuomenės informavimas ir galimybė dalyvauti priimant sprendimus reglamentuota fragmentiškai, nenustatant informavimo būdo, periodiškumo, terminų. Įstatyme numatyti tik keli visuomenės informavimo atvejai: savivaldybės turi užtikrinti želdynų ir želdinių inventorizacijos, jų būklės stebėsenos duomenų viešumą, turi informuoti visuomenę, kai numatoma vykdyti želdynų tvarkymo, kūrimo, medžių ir krūmų kirtimo, persodinimo darbus, kai keičiama žemės sklypo, kuriame auga želdiniai pagrindinė žemės naudojimo paskirtis, supažindinti visuomenę su želdynų ir želdinių būkle keičiančiais projektais.
- Šiuo metu želdynų būklės ekspertizė reglamentuota poįstatyminiame teisės akte, o ŽĮ tik pateikiama nuostata, kad želdinių būklės ekspertizė AM nustatyta tvarka atliekama siekiant ginčytinai atvejais įvertinti želdinių ekologinę ir estetinę svarbą. Nenurodyti atvejai, kada privaloma atlikti želdinių būklės ekspertizę, kokios kvalifikacijos asmenys ją gali atlikti, kokių būdu viešinami ekspertizės duomenys.
- Nenustatyti kvalifikaciniai reikalavimai želdynų projektuotojams, želdynus prižiūrintiems ir tvarkantiems asmenims. Želdynų projektus dažnai rengia ir jiems vadovauja ne želdynų srities specialistai. 32 proc. savivaldybių darbus organizuoja pačios arba pasitelkia per užimtumo programą įdarbintus asmenis, 38 proc. – paveda darbus atlikti savivaldybės valdomai įmonei.
- ŽĮ nuostatos nesuderintos su pasikeitusiomis žemės naudojimą, teritorijų planavimą ir statybos santykius reguliuojančių įstatymų nuostatomis, su Aplinkos apsaugos įstatymo (toliau – AAĮ) nuostatomis, nustatančiomis savivaldybių funkcijas.

4. Projekto esmė – siūlomi esminiai pakeitimai:

- Želdyno sąvoka – siūloma želdynu laikyti ne mažesnę kaip 0,01 ha ploto želdinių grupę, t. y. sumažinti šiuo metu nustatytą plotą nuo 0,05 ha iki 0,01 ha, lemiantį želdinių grupės pripažinimą želdynu. Šiuo pakeitimu siekiama užkirsti kelią nedidelių želdynų naikinimui.
- Želdynų inventorizavimas - atsižvelgiant į želdynų teritorijų ir želdinių svarbą visuomenei, savivaldybės želdynų inventorizavimo darbus galės atlikti skirtingu detalumu – surenkant tik pagrindinius duomenis (neurbanizuotoje teritorijoje, žaliuosiose jungtyse, privačioje žemėje) arba surenkant išsamius duomenis (atskiruosiuose ir priklausomuosiuose želdynuose, viešosiose

kapinėse, prie kelių, gatvių, kituose miestų, miestelių ir kaimo gyvenamųjų vietovių viešuosiuose želdynuose).

- Viešasis interesas ir visuomenės informavimas:
 - siūloma nustatyti privalomą visuomenės informavimą apie numatomus ir vykdomus viešųjų atskirųjų želdynų projektavimo ir tvarkymo darbus, apie išduotą leidimą saugotinų želdinių kirtimui, kitokiam pašalinimui iš augimo vietos ir intensyviai genėjimui, sodmenų, reikalingų želdynams kurti ir želdiniams veisti, poreikį, želdynų inventorizavimo duomenis, želdynų būklės ekspertizės išvadą;
 - siūloma sudaryti sąlygas visuomenei dalyvauti viešųjų želdynų kūrimo ar pertvarkymo procese (siekiama visuomenės poreikius išsiaiškinti ir įvertinti *prieš pradedant* planuoti, projektuoti ir įgyvendinti viešųjų želdynų projektus, visuomenė galės teikti pastabas ir pasiūlymus, reikalauti atlikti viešųjų želdynų ir želdinių būklės ekspertizę).
- Želdynų būklės ekspertizė - siūloma numatyti privalomos ekspertizės atlikimo atvejus, finansavimą, kvalifikacinius reikalavimus nepriklausomiems želdinių ekspertams, atestatų šiems asmenims išdavimo, jų galiojimo sustabdymo, galiojimo sustabdymo panaikinimo ir galiojimo panaikinimo esminius reikalavimus. *Ekspertizė privalomai būtų atliekama 3 atvejais:*
 - kai urbanizuotoje teritorijoje numatoma pertvarkyti didesnius kaip 1 ha ploto viešuosius želdynus;
 - kai numatoma pertvarkyti gatvių želdinius urbanizuotoje teritorijoje, ilgesnėje nei 100 m gatvės atkarpoje, kurioje yra 10 ir daugiau saugotinų želdinių;
 - kai ekspertizę atlikti reikalauja suinteresuota visuomenė, pateikdama rašytinį prašymą, kurį pasirašė ne mažiau kaip 100 asmenų.
- Želdynų projektavimas – siūloma numatyti atvejus, kada privaloma rengti projektą, išskirti viešųjų želdynų projektų rengimo etapus (parengiamąjį, projektavimo, tvirtinimo), parengiamajame etape įtvirtinti privalomą vietos gyventojų apklausą, projekto idėjos, alternatyvų pristatymą ir aptarimą su visuomene).
- Viešuosius želdynus projektuojančių, prižiūrinčių ir tvarkančių asmenų kvalifikacijos reikalavimai - nustatoma, kad viešuosius želdynus prižiūrintys ir tvarkantys specialistai privalo būti išklause mokymo programą želdynų apsaugos, priežiūros ir tvarkymo srityje, o jų vadovai turi turėti nurodytą išsilavinimą arba ne mažesnę kaip 5 metų patirtį želdynų priežiūros ir tvarkymo srityje. Asmenys, norėdami vykdyti želdynų būklės ekspertizės ar želdynų projektų rengimo vadovų veiklą, privalės turėti jų kvalifikaciją patvirtinantį atestatą bei reguliariai kelti kvalifikaciją, ne rečiau kaip kas 5 metus išklausančią specialius kursus.
- Bendradarbiavimas su bendruomenėmis - siūloma įteisinti galimybę savivaldybėms bendradarbiauti su bendruomenėmis. Savivaldybių ar kitų viešųjų želdynų valdytojų nustatyta tvarka NVO, bendruomenės, kitos organizacijos galės prisidėti įrengiant viešuosius želdynus, atkuriant viešuosius želdinius, saugant juos, tvarkant viešųjų želdynų aplinką.
- Kartu teikiamas ir AAĮ projektas, siekiant suderinti AAĮ nuostatas su ŽĮ nuostatomis savivaldybių institucijų kompetencijos želdynų ir želdinių valdymo srityje – organizuoti valstybinėje ir savivaldybei priskirtoje žemėje esančių želdynų ir želdinių apsaugą, priežiūrą ir tvarkymą, naujų želdynų kūrimą ir želdinių veisimą, dendrologiškai, ekologiškai, estetiškai vertingus, kultūros paveldui ir kraštovaizdžiui reikšmingus želdinius skelbti saugotinais.

Projekto nauda ir įgyvendinimo kaštai:

- Projektas teigiamai įtakos šalies biologinę įvairovę ir kraštovaizdį.
- Bus sudarytos palankesnės sąlygos suinteresuotai visuomenei dalyvauti procesuose, bus užtikrintas procesų viešumas ir skaidrumas.
- Pagerės valdymo sprendimų kokybė. Visuomenė bus įtraukta į sprendimų priėmimą dar prieš pradedant planuoti želdynus.
- Pagerės želdynų projektų kokybė, želdynus tvarkytų ir prižiūrėtų kvalifikuoti specialistai, želdynų būklės ekspertizę atliktų atestuoti nepriklausomi ekspertai.
- Dėl nustatomų kvalifikacinių reikalavimų administracinė našta ūkio subjektams padidės 288,65 Eur.
- Projekto nuostatomis įgyvendinti papildomų valstybės biudžeto lėšų poreikis nenumatomas.

- Želdynų inventorizavimui kas 10 metų atlikti reikės skirti savivaldybių biudžetų lėšų. Lėšų poreikis galėtų būti 30-50 tūkst. Eur vienai savivaldybei. Atkreiptinas dėmesys, kad Želdynų inventorizavimas buvo numatytas 2007 m. priimtame ŽĮ. Nuo 2010 m. AM savivaldybėms skyrė lėšų pirminei želdynų inventorizacijai atlikti.

5. Derinimas:

- Projektas suderintas su Žemės ūkio ministerija, Nacionaline žemės tarnyba, Ekonomikos ir inovacijų ministerija.
- Neatsižvelgta (arba atsižvelgta iš dalies) į dalį Teisingumo, Energetikos, Švietimo, mokslo ir sporto, Kultūros ir Susisiekimo ministerijų bei Lietuvos savivaldybių asociacijos pastabų. Pastaboms aptarti 2018-10-26 organizuotas suinteresuotųjų institucijų pasitarimas, kurio metu dėl dalies pastabų AM pateiktiems argumentams pritarta arba sutarta dėl formuluočių. Likusios esminės pastabos, į kurias neatsižvelgta:
 - Teisingumo ministerija siūlo įvertinti ribojimų disponuoti nuosavame žemės sklype esančiais želdiniais mastą ir siūlomo keitimo proporcingumą, atsižvelgiant į tai kad žemės plotas, lemiantis želdinių grupės pripažinimą želdynu, sumažėtų 5 kartus (nuo 0,05 ha iki 0,01 ha).
 - Susisiekimo ministerija siūlo atsisakyti funkcijos - koordinuoti valstybinės reikšmės automobilių kelių želdinių inventorizavimą, apskaitą ir būklės stebėseną. Į siūlymą neatsižvelgta, nes valstybinės reikšmės krašto ir rajoninio kelio juostoje didesnio kaip 30 cm skersmens ir vietinės reikšmės kelio juostoje didesnio kaip 20 cm skersmens kai kurių rūšių medžiai yra priskirti saugotiniams, todėl juos inventorizuoti, apskaityti ir stebėti jų būklę yra būtina.
 - Lietuvos savivaldybių asociacija pažymi, kad Projektu sukuriamą didžiulę papildomą finansinę ir administracinę naštą savivaldybėms, todėl mano, kad turėtų būti numatytas ir finansavimo skyrimas. AM nuomone pastaba yra nepagrįsta. Visuotinis želdynų inventorizavimas buvo nustatytas dar 2007 m. priimtame ŽĮ. Nuo 2010 m. AM skyrė lėšas pirminei inventorizacijai atlikti. Dalis savivaldybių pasinaudojo skiriamomis lėšomis ir atliko inventorizavimą. Be to, Projekte numatomi 2 inventorizavimo detalumo lygiai, dėl ko bus sutaupoma lėšų.
- AAĮ projektas suderintas su Vidaus reikalų ministerija ir Lietuvos savivaldybių asociacija.
- Vyriausybės kanceliarijos Teisės grupės pastabų neturi.

6. Atitikimas Vyriausybės programos nuostatoms – Projektas atitinka Vyriausybės programos 89.1 papunkčio nuostatą „sieksime, kad projektuojant žaliąsias erdves būtų išsaugoma ir gausinama biologinė įvairovė, miestų natūralios augimvietės ir santykinai natūralūs kraštovaizdžiai“, 89.2 papunkčio nuostatą „stiprinsime įpareigojimus savivaldybėms ir remsime jų pastangas tvarkyti viešąsias erdves, saugoti gamtą, žaliąsias erdves išplėtotose zonose ir kitas viešąsias žaliąsias erdves“, 89.3 papunkčio nuostatą „skatinsime medžių urbanizuotoje aplinkoje priežiūros kultūrą, pagrįstą medžio, kaip biologinio subjekto, ekologinių poreikių supratimu ir įvertinimu, užtikrinančiu jo ilgaamžiškumą ir saugumą“.

Vėluojama Projektą pateikti Seimui (planuota – spalio mėn.).

7. Dalykinio vertinimo išvada – siūlytume Projektą plačiau aptarti tarpinstituciniame pasitarime.

Pastebėtina, kad pastaruoju metu želdynų ir želdinių apsauga ir tvarkymas daugelyje savivaldybių kelia daug problemų. Ypač padaugėjo pavienių asmenų, visuomeninių organizacijų skundų dėl miestuose ir miesteliuose vykdomų viešųjų erdvių, želdynų tvarkymo projektų, kai kertami saugotini, brandūs medžiai. Manome, kad Projektu siekiamos spręsti problemos būtų išspręstos tik iš dalies, jei kartu nebus padidintas ir aplinkos apsaugos valstybinės kontrolės efektyvumas želdynų ir želdinių apsaugos srityje.